

ВІДГУК

опонента на дисертацію МЕДИНСЬКОЇ Наталії Василівни на тему: «Формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації: теорія, методологія, інститути», поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за науковою спеціальністю 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища»

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

В умовах загострення природно-ресурсних та екологічних обмежень актуалізується проблема ефективнішого та комплекснішого використання природних ресурсів у господарському обігу. Таке використання стане можливим за умови формування сучасного економічного механізму природокористування, котрий оперуватиме максимальним набором регуляторів бюджетно-податкового, грошово-кредитного та регламентно-дозвільного спрямування, які стимулюватимуть природокористувачів забезпечувати продуктивне і водночас ощадливе використання природної сировини у відтворювальному циклі виробничих секторів національного господарства. Доцільність трансформації існуючого економічного механізму природокористування також детермінується створенням в останні десятиліття нової глобальної природоохоронної архітекτονіки, спрямованої на мінімізацію глобального потепління та формування сучасних систем енергетичного забезпечення потреб національних економік на основі використання відновних джерел. Але основним детермінантом формування модернізованого економічного механізму природокористування виступає поглиблення децентралізації влади та створення мережі укрупнених територіальних громад, які вимагають розширення набору регуляторів на місцевому рівні, щоб підвищити дієвість впливу місцевого природно-ресурсного потенціалу на темпи соціально-економічного піднесення територіальних утворень. Фактично необхідним є створення децентралізованої моделі функціонування економічного механізму природокористування, що дасть змогу забезпечити

використання на рівні територіальних громад набору методів, інструментів та важелів, які дозволять імплементувати у практику природно-експлуатаційної та природоохоронної діяльності кращих іноземних практик комплексного та ощадливого природокористування у відповідності з глобальними конвенціями природно-ресурсного та екологічного спрямування. Особливо важливого значення формування такої моделі набуває в контексті післявоєнного відновлення національної економіки, коли ще більш актуальним стане використання ендогенних природно-ресурсних чинників, зокрема для розбудови інфраструктури реабілітації постраждалих внаслідок війни громадян та прискореного розвитку територіальних господарських комплексів. У дисертації Н. В. Мединської розроблено новий авторський підхід до розроблення теоретичних засад, методологічного інструментарію та інституціонального забезпечення формування економічного механізму природокористування з урахуванням викликів воєнного часу, вимог післявоєнного відновлення України та наслідків поглиблення децентралізаційних процесів. Тема та зміст дисертації безпосередньо пов'язані з науковою тематикою Національного університету біоресурсів і природокористування України.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації

Застосування великого переліку методів економічних досліджень (аксіоматичного, абстрактно-логічного, економіко-статистичного методів, а також методів систематизації, узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного, порівняльного та інституціонального аналізу) дало авторці можливість отримати науково-теоретичні та науково-прикладні результати, котрі відзначаються високим рівнем достовірності та обґрунтованості.

Використання такого набору методологічних прийомів дало можливість на високому академічному рівні узагальнити та переосмислити теоретичне підґрунтя формування економічного механізму природокористування з урахуванням сучасних глобальних трендів фінансування природоохоронної

діяльності, проаналізувати значний масив фактологічних та статистичних даних, котрі стосуються акумуляції в публічних бюджетах рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку, а також динаміки фінансово-інвестиційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.

Опрацювавши численні теоретичні підходи щодо визначення сутності економічного механізму природокористування та його модифікацій, які були сформульовані у 90-х роках минулого століття, на початку 2000-х років та в останні роки, авторці вдалося системно підійти до визначення специфікації методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на природокористувачів як в частині господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, так і в частині охорони навколишнього природного середовища. У підсумку це дало змогу сформувати перспективний економічний механізм природокористування з урахуванням воєнних, євроінтеграційних та децентралізаційних викликів.

На основі використання широкої гами методів наукового пізнання стало можливим отримання практичних рекомендацій, котрі стосуються модернізації економічного механізму природокористування на рівні територіальних громад, диференціації систем фінансово-інвестиційного забезпечення природо-охоронної діяльності в розрізі міських та сільських територіальних громад, формування спеціальних бюджетних фондів відтворення, відновлення та охорони земель, трансформації територіальної моделі інвестування заходів з утилізації промислових та побутових відходів, зокрема з метою виробництва різноманітних видів твердого та газоподібного палива.

Глибокі знання і розуміння методологічної та інституціональної бази нарахування різноманітних видів природно-ресурсної ренти, зокрема плати за землю, та екологічного податку дали змогу авторці параметризувати пропозиції стосовно перерахування частини рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища у спеціальні бюджетні фонди

природно-ресурсного та природоохоронного спрямування, насамперед, це стосується формування на обласному рівні Фонду охорони земель.

У підсумку проведені дослідження дали можливість Н. В. Мединській отримати обґрунтовані та достовірні результати, які мають певну цінність для теорії, методології та інституціонального забезпечення формування і функціонування економічного механізму природокористування в умовах поглиблення децентралізації з урахуванням вимог євроінтеграції, воєнного часу та післявоєнної відбудови національної економіки.

3. Наукова новизна і достовірність отриманих результатів

Дисертація Н. В. Мединської містить науково-теоретичні та науково-прикладні результати, що характеризуються науковою новизною як в частині розроблення теоретико-методологічних засад та інституціонального забезпечення формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації, так і в частині формування набору практичних рекомендацій щодо модернізації економічного механізму природокористування на рівні держави й на рівні територіальних громад.

З огляду на необхідність формування фундаментальних передумов становлення сучасного економічного механізму природокористування в умовах мінливого глобального та національного середовища авторка розробила теоретико-методологічні засади формування економічного механізму природокористування в умовах поглиблення децентралізації та з урахуванням вимог воєнного часу, імперативною базою якого виступає комплекс принципів, що визначають специфікацію складових формальної та неформальної інституціоналізації, яка детермінує набір методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на процеси господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища (с. 56–60). Авторський підхід Н. В. Мединської відзначається високим рівнем системності, оскільки передбачає в контексті диверсифікації методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на природокористувачів використання складових формальної та неформальної інституціоналізації,

оскільки практика попередніх років продемонструвала, що **навіть законодавче закріплення перевірених передовим** характеризується прийнятним рівнем результативності через неформальну невідповідність суб'єктів природно-ресурсного та екологічного підприємництва використовувати у природоохоронній та природо-експлуатаційній діяльності норми, правила та стереотипи, які довели свою ефективність у високорозвинених країнах.

Незважаючи на те, що загально визнаним у вітчизняній економіці природокористування є те, що критично необхідною умовою ефективного використання регуляторів є їх поєднання в цілісний економічний механізм природокористування, однотайного бачення структури такого механізму в останні роки не спостерігається. З огляду на це, Н. В. Мединська сформулювала свій авторський концептуальний підхід до структуризації економічного механізму природокористування, який охоплює спектр інструментів, фінансово-економічних та управлінсько-економічних методів та важелів (фінансово-економічних стимулів та фінансово-економічних санкцій), що забезпечують обіг, розподіл та перерозподіл акумульованих природно-ресурсних та екологічних платежів, а також визначають форми наповнення та використання коштів фінансових фондів природоохоронного спрямування (с. 66–80). Характерною ознакою такого підходу виступає принципова позиція авторки стосовно урізноманітнення методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на природокористувачів. В умовах поглиблення інституціональних перетворень у природно-ресурсному секторі національного господарства та необхідності імплементації у вітчизняну практику базових положень глобальних природоохоронних конвенцій такий підхід є виправданим, оскільки дозволяє результативніше перерозподіляти акумульовані в публічних бюджетах природно-ресурсні та екологічні платежі на потреби фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності.

Ключовим моментом дисертації слід вважати авторський концепт виокремлення окремих типів економічного механізму природокористування з огляду на ретроспективу його функціонування, передовий іноземний досвід,

нову глобальну природоохоронну архітектоніку, євроінтеграційні устремління України та поглиблення децентралізації, а також виклики воєнного часу та повоєнного відновлення нашої країни. Зокрема, авторкою сформовано теоретичну платформу типізації економічного механізму природокористування, яка виокремлює м'який «наздоганяючий», стимулюючий природоохоронні виробництва, жорсткий «пригнічуючий» та випереджальний тип (с. 84–92), що дасть можливість при інституціоналізації конкретного типу економічного механізму природокористування врахувати наслідки переформатування глобальної природоохоронної архітектоніки, поглиблення процесів децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування, трансформації системи управління природними ресурсами. Вибір найкращого варіанту з перерахованих типів економічного механізму природокористування дасть змогу забезпечити найбільш оперативну реакцію публічних органів на вирішення екологічних проблем як загальнонаціонального, так і місцевого масштабу, а також сприятиме прискоренню процесів диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної та природо-експлуатаційної діяльності.

Прикметною рисою функціонування економічного механізму природокористування у попередні десятиліття була його невисока здатність забезпечувати належну акумуляцію та концентрацію коштів для фінансування проєктів природоохоронного та природо-експлуатаційного спрямування. Також і сьогодні з огляду на тотальний дефіцит «зелених» інвестицій – це ключова проблема, котра вимагає модернізації економічного механізму природокористування з урахуванням наслідків поглиблення децентралізації та євроінтеграції, а з початку 2022 року і з урахуванням вимог воєнного часу. Саме на заповнення такої науково-методологічної прогалини у фінансово-економічному регулюванні природокористування й спрямований пункт новизни дисертації Н. В. Мединської, який передбачає розроблення методичних підходів до визначення рівня результативності фінансового забезпечення охорони навколишнього природного середовища, які передбачають детермінацію впливу на сумарну величину природоохоронних витрат

надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів і екологічного податку до публічних бюджетів та загальної величини капітальних інвестицій в цілому по економіці України на основі використання прийомів регресійно-кореляційного моделювання, що дає можливість виявляти резерви нарощення обсягів фінансування капітальних та поточних природоохоронних видатків (с. 192–203). Така методична розробка дасть можливість при виборі пріоритетів активізації природоохоронної діяльності аналізувати можливі джерела її фінансово-інвестиційного забезпечення. Більше того, вона може бути використана при програмуванні фінансування природоохоронної діяльності як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні територіальних громад.

Одним з найбільш вагомих результатів дисертації, котрий відзначається новизною, є розроблення архітекtonіки економічного механізму природокористування з урахуванням впливу глобального та національного інституціонального середовища функціонування природно-ресурсного сектору (с. 224–238). Авторка виокремила бюджетно-податкову, грошово-кредитну, регламентно-дозвільну та консультаційну складові економічного механізму природокористування, котрі детермінуються глобальною природоохоронною архітекtonікою, кон'юнктурою світових сировинних ринків, євроінтеграційним вектором розвитку України, децентралізацією влади та реформою місцевого самоврядування. Більше того, в межах даного пункту новизни авторка також визначила основний функціонал формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації – уникнення проявів «Голландської хвороби» та «Ресурсного прокляття» в національній економіці. З упевненістю можна стверджувати, що даний пункт новизни певною мірою збагачує теорію та методологію економіки природокористування.

Складність формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування впливає також з необхідності диференційованого підходу до підбору методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на природокористувачів на загальнонаціональному, регіональному, місцевому та локальному рівнях

з огляду на неоднаковий вплив комплексу глобальних та національних інституціональних чинників на різних таксономічних рівнях на процеси господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища. Виходячи з цих міркувань, своєчасним є пункт новизни дисертації, котрий передбачає розроблення науково-теоретичних підходів до вибору пріоритетів удосконалення економічного механізму природокористування на національному, регіональному (область, район), місцевому (територіальна громада), локальному (підприємство) рівнях, виходячи з інституціонального підґрунтя регуляторного впливу на природокористувачів на різних таксономічних рівнях і вимог посилення обороноздатності країни (с. 238–250). Слід зазначити, що перенесення центру тяжіння в реалізації екологічної політики на обласний рівень та на рівень територіальних громад вимагає перегляду ключових моментів функціонування економічного механізму природокористування на рівні первинної ланки національної економіки, оскільки програмування розбудови природоохоронної інфраструктури суб'єкту виробничо-господарської діяльності має також враховувати місцеві умови фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронних заходів.

Результативність використання коштів публічних бюджетів на фінансування пріоритетів природоохоронної діяльності певною мірою залежить від достовірності інформації про обсяги надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку до держбюджету та місцевих бюджетів, а також достовірності інформації про динаміку фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат природоохоронного спрямування за рахунок бюджетних коштів. З огляду на це, Н. В. Мединська сформувала методичний інструментарій визначення результативності використання екоресурсних платежів (рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів і екологічний податок), акумульованих у публічних бюджетах, на фінансування публічних природоохоронних витрат, який передбачає розрахунок рівня покриття публічних природоохоронних видатків екоресурснимим платежами,

що надійшли до Зведеного бюджету України (с. 271–274). Результати розрахунків продемонстрували, що лише незначна частина екоресурсних платежів використовується на потреби публічного фінансування природоохоронних капітальних інвестицій та поточних витрат. Це є підставою для того, щоб максимальною мірою акумулювати рентну плату за спеціальне використання природних ресурсів і екологічний податок у спеціальних бюджетних фондах, що дасть змогу на порядок підвищити обсяги фінансування проєктів розбудови природоохоронної інфраструктури.

Наслідки поглиблення децентралізації влади та завершення процесу формування мережі укрупнених територіальних громад підтверджують припущення про те, що формування сучасної моделі економічного механізму природокористування на муніципальному рівні має передбачати диференційований підхід до формування конструкції регуляторного впливу на процеси забруднення довкілля, виходячи з категорії територіальних громад – міська, селищна та сільська. У дисертації авторка розробила концепт диференційованого вибору децентралізованої моделі фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної та природо-експлуатаційної діяльності у міських та сільських територіальних громадах з ідентифікацією основних та допоміжних джерел наповнення публічних фондів екологічного спрямування, який враховує наявну асиметрію в рівнях концентрації коштів у публічних бюджетах сільських територій та територій з підвищеним рівнем урбанізації (с. 292–298). Такий авторський підхід до фінансування вирішення екологічних проблем дасть змогу максимальною мірою використати великий бюджетний потенціал міських територіальних громад та сформувати механізм фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності на сільських територіях, в тому числі й за рахунок коштів бюджетів вищого таксономічного рівня.

Виходячи з викликів воєнного часу, зокрема з необхідності максимального використання резервів зміцнення енергетичної самодостатності територіальних громад та наслідків поглиблення децентралізації влади, у дисертації формування економічного механізму ресурсозбереження

та енергоефективного природокористування розглядається як ключовий елемент удосконалення економічного механізму природокористування в цілому. Мединська Н. В. з нових позицій підійшла до розроблення інструментарію формування компонентної структури економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування в умовах воєнного часу, який передбачає диверсифікацію джерел фінансування проєктів модернізації сфери поводження з відходами через розширення інституціонального підґрунтя участі органів місцевої влади в реалізації угод публічно-приватного партнерства та забезпечення цільового використання коштів, акумульованих у публічних бюджетах в результаті адміністрування екологічного податку за розміщення відходів та за викиди і скиди шкідливих речовин (с. 314–317). В умовах перманентної дефіцитності «зелених» інвестицій у більшості територіальних громад саме удосконалення інституціонального підґрунтя укладання угод публічно-приватного партнерства дасть змогу публічні кошти доповнити приватними інвестиціями і забезпечити прискорені темпи модернізації місцевої природоохоронної інфраструктури. Даний елемент наукової новизни певною мірою удосконалює інституціональне середовище функціонування економічного механізму природокористування в умовах поглиблення децентралізації влади, зокрема укрупнення територіальних громад та бюджетно-фіскальної дерегуляції.

Необхідність диверсифікації джерел енергетичного забезпечення потреб територіальних громад та упорядкування сфери поводження з відходами в цілому зумовили включення у порядок денний вирішення проблеми інституціоналізації економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні територіальної громади. Дорожня карта інституціоналізації економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на місцевому рівні повною мірою знайшла відображення у дисертації Н. В. Мединської. Авторка сформувала науково-теоретичний підхід до інституціоналізації економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування, який передбачає формування інституціонального середовища активізації

ресурсозберігаючих та енергозберігаючих процесів і впровадження сучасних інституціональних форм підприємницької діяльності у сфері вторинного ресурсокористування, що дасть змогу сформувати виробничо-технічну та фінансову базу для розвитку біоенергетичного сектору, декарбонізації відтворювальних процесів, забезпечення вуглецевої нейтральності, мінімізації глобального потепління, економії первинної природної сировини, зменшення залежності національної економіки від викопних вуглеводнів (с. 335–339). Цінність такої розробки впливає з того, що вона пропонує механізм розбудови сучасної індустрії поводження з відходами та формування біоенергетичного сектору у вторинному ресурсокористуванні, що у підсумку дасть можливість на порядок підвищити рівень утилізації вторинної сировини з метою виробництва різноманітних видів біологічного палива.

В умовах запуску ринку земель сільськогосподарського призначення та дерегуляції земельних відносин одним з пріоритетів модернізації економічного механізму природокористування виступає формування децентралізованої моделі фінансового забезпечення системи стимулювання екологічнобезпечного землекористування. З огляду на це Н. В. Мединська розробила механізм фінансування охорони земель на регіональному рівні, який передбачає створення мережі обласних фондів охорони земель на основі акумуляції частини земельної ренти (10 % плати за землю, 30 % коштів від продажу земель державної та комунальної власності, 100 % коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва) і її подальшого використання для надання прямої та непрямой бюджетної підтримки землевласникам та землекористувачам, котрі здійснюють комплекс агротехнічних, агрохімічних, агролісомеліоративних та гідромеліоративних заходів для здійснення земельних поліпшень (с. 392–400). Інституціоналізація такого механізму дасть змогу частину земельної ренти, котра концентрується у публічних бюджетах, спрямовувати на відтворення, відновлення та охорону земельно-ресурсного потенціалу і тим самим активізувати природоохоронну діяльність у сфері землекористування в цілому. Також ключова складова такого механізму

(Обласний фонд охорони земель) дасть змогу сформувати необхідні інституціональні та фінансові передумови для отримання природоохоронних субвенцій для екологічних поліпшень в системі управління комунальними земельно-ресурсними активами.

Дерегуляція земельних відносин та імплементація глобальних природоохоронних конвенцій у практику регуляторного впливу на землекористувачів вимагають трансформації системи економічного стимулювання екологобезпечного землекористування в цілому. У дисертації авторкою удосконалено інструментарій трансформації економічного стимулювання екологобезпечного землекористування. Згідно авторського підходу, перспективна модель економічного стимулювання екологобезпечного землекористування має базуватися на врахуванні наявних глобальних та національних передумов, що дасть змогу визначити напрями економічного стимулювання збереження та відтворення земельно-ресурсного потенціалу і отримати додатковий еколого-економічний ефект (відновлення традиційної спеціалізації, дотримання сівозмін, рекультивация порушених земель, створення захисних лісосмуг, підвищення рівня лісистості, збереження водно-болотних угідь) (с. 402–406). Позитивом даної розробки є те, що авторка займає принципову позицію щодо врахування базових положень Нової кліматичної угоди при підборі інструментів економічного стимулювання екологобезпечного землекористування, що дасть змогу підвищити заінтересованість землекористувачів у впровадженні сучасних технологій ґрунтозахисного землеробства, а це у підсумку сприятиме зменшенню викидів вуглекислого газу в атмосферне повітря.

Приведені у дисертації обґрунтування доцільності трансформації економічного стимулювання екологобезпечного землекористування вимагають також і перегляду пріоритетів такої трансформації. Мединська Н. В. систематизувала пріоритети трансформації економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель і виокремила пріоритети, що мають інституціоналізовані форми та методи бюджетно-податкового та фінансово-кредитного забезпечення, а також пріоритети, що потребують

інституціоналізації (с. 406–413). Авторка даною розробкою створює інституційно-теоретичне підґрунтя для усунення багаторічного інституціонального розриву в системі стимулювання раціонального землекористування, оскільки розширює набір прямих та непрямих стимулів, які активізують природоохоронну діяльність в частині збереження, відтворення, відновлення та охорони ґрунтів.

В цілому отримані Н. В. Мединською нові наукові результати, які стосуються теоретико-методологічних засад та інституціонального забезпечення формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації певною мірою доповнюють наявний науково-теоретичний та науково-прикладний інструментарій регуляторного впливу на процеси розширеного відтворення і господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні територіальних громад.

4. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих наукових працях

Авторкою на основі проведеного дисертаційного дослідження опубліковано 45 наукових праць, з яких 29 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 5 статей у періодичних наукових виданнях, включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України та/або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 11 тез наукових доповідей. Нормативні вимоги щодо необхідної кількості наукових публікацій у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, витримано.

5. Ідентичність змісту реферату та дисертації

Змістовна наповненість реферату є вдалою квінтесенцією науково-теоретичних та науково-прикладних положень дисертації, повною мірою відображає фундаментальні та практичні результати наукової новизни,

які були отримані на основі проведеного дослідження з використанням широкого спектру загальних та спеціальних методів наукового пізнання. В рефераті повною мірою висвітлено науково-теоретичні, науково-методологічні та прикладні положення, практичні рекомендації та узагальнюючі висновки, що приведені у дисертації.

6. Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій авторки не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів досліджень. Таким чином, дисертація Н. В. Мединської є самостійною оригінальною роботою та не містить порушень академічної доброчесності. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Високий теоретико-методологічний рівень та прикладна спрямованість отриманих результатів дисертації водночас супроводжуються певними положеннями, які відзначаються дискусійністю як в частині змістовної інтерпретації окремих категорій і понять, так і в частині формування конкретних складових економічного механізму природокористування. До таких дискусійних положень слід віднести:

1. На рис. 1.1, с. 57 авторка до переліку принципів формальної та неформальної інституціоналізації методів, інструментів та важелів економічного механізму природокористування відносить принцип інституціональної неузгодженості. Водночас авторка не конкретизує як цей принцип впливає на результативність становлення формальних та неформальних інститутів з огляду на неоднакові передумови умонтування кожного з цих інститутів в інституціональне середовище господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища.

2. У пункті 1.4 дисертації (с. 109) авторка розкриває вплив базових положень Нової кліматичної угоди на формування національної екологічної політики. Варто було б діючу кліматичну угоду порівняти з попередніми аналогічними міжнародними природоохоронними конвенціями, схваленими в попередні періоди, зокрема з Паризькою кліматичною угодою 2015 року. Це дало б можливість показати як в останні десятиліття трансформувалася глобальна природоохоронна архітектура і як це детермінувало пріоритети екологізації економіки України.

3. На с. 148–150 авторка аналізує основні тенденції надходжень рентної плати за спеціальне використання води до Зведеного бюджету України у 1999–2021 роках, а також міжбюджетний розподіл даної складової природно-ресурсних платежів. Для більшої обґрунтованості пропозицій стосовно використання резервів підвищення результативності адміністрування водної ренти доцільно було б розглянути секторальний розріз стягнення даного фіскального інструменту (рентна плата за спеціальне використання води у житлово-комунальному господарстві, гідроенергетиці, водному транспорті).

4. На рис. 2.8 (с. 186) авторка приводить динаміку фінансування капітальних та поточних видатків на охорону навколишнього природного середовища за рахунок коштів Зведеного бюджету України у 2011–2020 роках. З даного рисунку слідує переважання обсягів фінансування поточних видатків, а не видатків, пов'язаних з фінансуванням оновлення основних природоохоронних засобів. З огляду на це, авторці в тексті дисертації варто було б зупинитися на ключових причинах домінування поточної, а не капітальної спрямованості публічних природоохоронних видатків, щоб уникнути таких інституціональних розривів у короткостроковій та середньостроковій перспективі.

5. У дисертації на рис. 3.1 (с. 225) авторка приводить структурно-змістовну характеристику економічного механізму природокористування з урахуванням впливу глобального та національного інституціонального середовища. Як функціонал формування перспективної моделі економічного

механізму природокористування авторка розглядає досягнення цілей уникнення «Голландської хвороби» та «Ресурсного прокляття». У дисертації авторка виокремлює загальні відмінності між цими проявами виснажливого природокористування. Виходячи з того, що розглядається формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації, доцільно було б розглянути окремі аспекти проявів «Голландської хвороби» та «Ресурсного прокляття» в територіальному розрізі, щоб виявити місцеві причини їх виникнення.

б. Розкриваючи зміст формування інституціонального середовища активізації процесів ресурсозбереження та енергоефективного природокористування, авторка на рис. 4.3 (с. 336) складовою такого середовища розглядає інституціональні засади імплементації природоохоронних директив ЄС, зокрема директив, які регулюють процеси поводження з відходами. Авторці варто було перерахувати основні директиви ЄС, які стосуються розбудови індустрії поводження з відходами і які мають бути імplementовані в українську практику регулювання вторинного ресурсокористування у найближчий час з огляду на євроінтеграційні устремління нашої країни.

Загальний висновок

Дисертація Мединської Наталії Василівни на тему: «Формування економічного механізму природокористування в умовах децентралізації: теорія, методологія, інститути» є самостійною, завершеною, логічно упорядкованою кваліфікаційною науковою працею, яка виконана на актуальну тему і відповідає паспорту спеціальності. Отримані результати дослідження і наведені рекомендації в сукупності забезпечують вирішення важливої наукової проблеми, яка полягає в розробленні теоретико-методологічних засад та інституціонального забезпечення удосконалення економічного механізму природокористування в умовах децентралізації з урахуванням викликів воєнного часу, післявоєнного відновлення національної економіки та євроінтеграційних прагнень України.

За рівнем теоретичної, методологічної та прикладної значимості, елементами наукової новизни, а також за змістом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог про оформлення дисертації», відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка Мединська Наталія Василівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за науковою спеціальністю 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища».

**Професор кафедри економіки та фінансів
Мукачівського державного університету,
доктор економічних наук,
професор**

Маріанна СТЕГНЕЙ

Підпис М. Стегней засвідчую
Учений секретар МДУ

Оксана КОРОЛОВИЧ